

Friedmann Ferencné

Ez az édesanyám, Pollák Aranka a Dobó utcában a házunk előtt. Ott mögötte látni a lakásunk ablakait.

Anyuka háztartásbeli volt, mint ahogy mindenki akkoriban, akinek sok gyereke volt. Ez [négy gyerek] már sok gyereknek számított.

Tulajdonképpen mi ortodoxok is meg neológok is voltunk. Mert apuka révén neológok voltunk, anyuka révén meg ortodoxok. Édesanyám családja, a Pollák család mind ortodox volt. Apuka meg anyuka között néha nézeteltérés volt ezzel kapcsolatban. Azért, mert apuka szombaton dolgozott [lásd: szombati munkavégzés tilalma], és anyuka azt nem nagyon szerette. Én sem szerettem volna, ha az lett volna a meggyőződésem. De akkor még én gyerek voltam, ezt nem tudtam

fölfogni. Csak hallottam mindig a vitát, "mert te dolgozol, mert szombatot nem tartasz". De azért érzésben apuka is zsidó volt. Anyuka nagyon tartotta a zsidóságot. Első volt, hogy mikvébe ment, ahogy kellett -- egy hónapban egyszer kellett menni. Én már nem emlékszem ilyen dolgokra, hogy miért mentünk egyszer egy hónapban.

Egerben voltak gőzfürdők, és az egyik a zsidóknak meg volt nyitva [péntekenként]. Nem zsidó gőzfürdő [azaz nem a hagyományos rituális fürdő] volt. Rendes gőzfürdő volt, és voltak alkalmak, mikor lebukni lehetett, pénteken rendszerint. [Valószínűleg az alámerülésre utal. Az alámerülés lényege a teljes elmerülés a mikvében, vagyis "élő vízben", nem pedig csak vízzel leöntés. Az asszonyok a havi tisztulás után merülnek alá a mikvében. A Tóra törvényeiben sok szó esik a rituális tisztasággal és tisztátalansággal kapcsolatban a víz tisztító célú használatáról. -- A szerk.] Én anyukával jártam a gőzfürdőbe. Anyukám a lebukásért ment. Énnekem azért tetszett, mert többször fürödtem, mint a többiek. A többi lány, mikor ők kicsik voltak, ők is mentek. De én ezt már nem tudom, mert én voltam a legkisebb.

A háztartás kóser volt. Kóser húst vásároltunk, ha vágtunk, akkor azt elvittük, volt egy hentes, aki nem tudom, mit csinált vele. És mi libahúst ettünk csak. Anyuka egyet mindig megtartott nekünk [a Szerén néni hozta libákból], mindig volt füstölt libacomb meg olyan finomságok. Külön voltak az edények, a tejes meg a zsíros edény -- ahogy kellett. Külön volt ilyen szekrény, olyan szekrény, tejes meg nem tejes edények [lásd: étkezési törvények]. Mikor nagy voltam, akkor már sonkát is ettem, igaz, hogy nem szabadott bevinni. Anyuka tudott róla, kikaptam érte. Úgyhogy ez elég lezseren ment aztán már a vége felé.

Péntek este libabecsinált vagy csirkebecsinált volt rendszerint. Péntek este volt kiddus, ott volt a bárhesz. Azt péknél sütötték, úgyhogy hoztuk. Szombaton sóletet ettünk; volt benne libanyak, minden finomság. Egy fazékban volt, és a fazék füle le lett kötve erősen, mert dobálták is ott a pékségben. Sokan vitték oda. Nevet kellett írni, papíron ráírtuk, rákötöttük, és előfordult, hogy leégett róla a név, akkor elcserélték, és mentünk utána, hogy kinél lehet. De azért nem voltak olyan sokan a zsidók, hogy nagyon kellett volna vigyázni, hogy hova lesz a sólet; soha nem ettük meg azért a másét, tudtuk, hogy kié a fazék. Tudom, hogy szombatonként mentünk a sóletért, alig vártuk, hogy hozzák. Együtt hoztuk el a cseléddel. Szombaton a cseléd gyújtott be, azért voltak azok helyettünk [lásd: sábesz gój].

Az ünnepek előtt mindig volt nagytakarítás, olyan nincs, hogy az ünnepre, nem takarítottunk, muszáj volt. Pénteken is volt takarítás. Pészah előtt is volt takarítás és homecolás is. Azt anyuka tudta leginkább. Ő úgy csinálta, ahogy az édesanyja mondta. És az meg nagyon tudta, mert Pollák volt. De biztosan még örökölte ő is a mamájától ezeket a hagyományokat. Mindig ő csinálta ezeket. Előttem van a kis kötényével, amint csinálja. Nem nagyon emlékszem rá, hogyan csinálta. Azt tudom, hogy valamit ilyen ruhába kötöttek be. Összeszedték a morzsákat..., nem tudom ezt a részét. Én nem csináltam soha. Meg nagytakarítás volt, az egy világszám volt számunkra. A pészahi edény fönt volt a padláson, és oda föl köllött mászni egy létrán, és szórakoztunk vele, mikor adogattuk le a kockás bögrét; olyan szépek voltak, most is előttem vannak ezek az edények, de csak húsvétkor használtuk őket.